

акцентувати на командній взаємодії, дисципліні і відповідальності, розвивати свою ментальну силу, приймати важливі і швидкі рішення на полі, брати на себе відповідальність за свої дії та результати. Крім того, дітей навчають самодисципліні та витривалості, розвивають почуття впевненості у собі, а також необхідності підтримувати дружню атмосферу з усіма членами команди на тренуваннях і матчах [2].

Отож педагогічна співпраця тренера з батьками для мотивації їхніх дітей до фізичної активності, зокрема занять футболом, є надзвичайно важливою та потрібною. «Заряджені» позитивною енергією батьків, вони відчують взаєморозуміння з боку дорослих, підтримку і зацікавлення у змагальній практиці. Ефективна співпраця у форматі «батьки – діти – тренери» дає змогу створити ефективне спортивне розвивальне середовище для розвитку дітей у футболі. Відтак варто акцентувати і на негативних моментах, які можуть мати місце у цій співпраці, як: зниження ефективності навчально-тренувального процесу за рахунок відсутності бажання батьків бути присутніми на заняттях; непорозуміння між батьками під час матчу чи конфліктні ситуації дітей з участю батьків для вирішення ситуації на полі; надто високі вимоги і очікування від дитини у футболі зі сторони батьків і т.п.

Перспективи подальших наукових досліджень прогнозуємо у створенні чіткого механізму взаємодії (партнерства) тренера з батьками учнів різного віку для створення позитивного спортивного середовища з підготовки молодих футболістів в Україні, незважаючи на виклики воєнного часу.

Список використаних джерел

1. Бойко О. Теоретичні аспекти впливу мотиваційних складових на підвищення ефективності занять із фізичної культури. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: збірник наукових праць*, 2013. № 1 (21). С. 94-98.

2. Okliievych N., Yatsiv Ya. Coach-Parent Relationship in Children's Football Preparation: Analysis of the Best International Pedagogical Practices. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, 2024. No 11(1), P. 147-154. doi: 10.15330/jpnu.11.1.147-154.

Онопрієнко Оксана,
доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
(м. Київ, Україна)

ЧЕРГУВАННЯ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО УРОКУ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Спостереження за практикою початкового навчання і власний педагогічний досвід засвідчують, що продуктивність навчального процесу на уроках математики залежить від багатьох чинників, однак першорядного значення останнім часом набув фактор планомірної зміни видів діяльності. Це не лише сприяє кращому сприйманню та розумінню навчального матеріалу, а й допомагає утримати увагу учнів, уникнути монотонності роботи та втоми. Розглянемо кілька дидактичних положень, що підкреслюють важливість цього аспекту організації діяльності.

Сприяння когнітивному розвитку учнів. Різноманіття видів діяльності активізує різні ділянки мозку, що підтримує когнітивний розвиток дитини. Так, маніпулятивні дії із дидактичним матеріалом (особливо з предметами реального світу) дає змогу наочно продемонструвати сутність математичних понять, зв'язків і закономірностей, сприяє розвитку просторового мислення. Ці дії активізують сенсомоторні зони кори головного мозку, зміцнюють зв'язок між абстрактними поняттями та фізичним світом. Використання засобів візуалізації (створення та інтерпретація таблиць, діаграм, схем, використання математичних пазлів, головоломок тощо) стимулюють утворення зорових образів та покращують візуально-просторове мислення. Вербалізація математичних понять, зокрема, пояснення простими словами умов задач, способів їх розв'язування, складання та усне розв'язування задач активізує мовленнєві центри мозку, поєднуючи математичне та лінгвістичне мислення. Навчальні ігри з математичним змістом стимулюють позитивні емоції, що підвищує мотивацію та покращує запам'ятовування матеріалу. Участь у навчальних проєктах сприяє розвитку навичок планування, співпраці, активізує аналітичне мислення. Міжпредметні зв'язки (музичні фрагменти, мистецькі образи, рухова активність тощо) сприяють формуванню цілісної картини світу та розвитку креативності [4]. Системне впровадження оцінювальної діяльності (самостійне висування мети навчання, прогнозування досягнень, самооцінювання, взаємооцінювання, робота над помилками) розвиває рефлексивні уміння. Таким чином, використання різноманітних видів діяльності на уроках математики, адаптованих до індивідуальних потреб та інтересів дитини, активізує різні ділянки мозку, цим самим створює міцні нейронні зв'язки, сприяє всебічному когнітивному розвитку.

Урахування емоційного фактору. Поєднання різних видів діяльності на уроках математики позитивно впливає на емоційний стан молодших школярів. Зміна діяльності забезпечує «ефект новизни», який підтримує інтерес та позитивний емоційний фон на уроці. Різноманітні завдання дають змогу

кожному учню проявити себе у тій діяльності, яка йому краще вдається, що підвищує самооцінку. Насичення навчального процесу різноманітними за способом виконання завданнями допомагає дитині почуватися більш впевнено, зменшує страх перед математикою – «математикофобію». Почерговість простих і складних завдань дозволяє учням перепочити, знижуючи рівень стресу. Цікаві та різноманітні завдання викликають інтерес та збуджують природну цікавість дітей. Це стимулює відчуття задоволення від навчання, підтримує мотивацію. Включення у канву уроку групової роботи сприяє розвитку навичок співпраці, емпатії та управління емоціями; учні вчаться радіти не лише власним успіхам, а й досягненням однокласників. Чергування індивідуальної, парної та групової роботи розвиває різні соціальні навички: самостійність, співпрацю, лідерство. Різноманітність завдань за змістом і формою дає можливість кожному учню проявити свої сильні сторони, чим сприяє формуванню позитивного самосприйняття й посилює віру у власні здібності. Це особливо важливо для учнів, які мають труднощі навіть зі звичними математичними завданнями. Ігрові та творчі вправи створюють атмосферу радості та ентузіазму на уроці, що позитивно впливає на загальний емоційний стан класу, дає відчуття спільності.

Урахування індивідуальних особливостей. Різноманітність видів діяльності дозволяють зважати на індивідуальні особливості та потреби учнів, що зменшує відчуття фрустрації та підвищує задоволення від навчання. За таких умов легше визначати індивідуальні темпи роботи учнів: діти зі швидшим мисленням можуть перейти до наступного завдання, а з повільнішим – завершити попереднє. Можливість вибору завдань (наприклад, між візуальним чи вербальним поданням матеріалу) дає учням відчуття контролю, що позитивно впливає на їхній загальний стан.

Розвиток загальнонавчальних умінь. Зміна видів діяльності привчає дітей практикувати різні способи досягнення навчальної мети, що є важливою умовою для вироблення загальнонавчальних (базових для всіх компетентностей) умінь. Уміння планувати свою діяльність ефективно досягається завдяки участі дітей у навчальних проєктах, де особливу цінність має етап постановки цілі, визначення кроків із її досягнення та розподілу часу [3]. Робота над складеними задачами, особливо типовими, також розвиває навички послідовного планування дій. Розв'язування задач різними способами стимулює пошук альтернативних рішень та оцінювання їх доцільності [5]. Робота з різними джерелами математичної інформації (підручниками, довідниками, інтернет-ресурсами) розвиває навички пошуку та оброблення даних; створення та інтерпретація таблиць і діаграм сприяє розвитку уміння аналізувати та візуально подавати інформацію [1]. Завдання на перевірку

правильності розв'язків розвивають уміння аналізувати та оцінювати інформацію. Самоперевірка розв'язків та робота над помилками формує уміння контролювати власну навчальну діяльність, розвиває навички рефлексії та самооцінювання. Завдання дослідницького плану заохочують дітей формулювати запитання та гіпотези; обговорення у класі шляхів розв'язування проблем розвиває вміння ставити уточнюючі та проблемні запитання. Виконання математичних завдань з лімітованим часом навчає ефективно розподіляти часові ресурси, управляти власною діяльністю. Презентація розв'язку задачі, творчого завдання, свого методу розв'язування перед класом розвиває навички публічних виступів. Завдання на створення власних математичних задач розвивають творче мислення, стимулюють креативний підхід до розв'язання проблем. Укладання математичного портфолію привчає організовувати та систематизувати свою роботу. Виконання домашніх завдань, особливо індивідуальних, розвиває самодисципліну та відповідальність. Отже, різноманітність видів діяльності на уроках математики не лише покращує розуміння абстрактного математичного матеріалу і способів виконання дій, але й сприяє формуванню широкого спектру загальнонавчальних умінь. Ці уміння є фундаментальними для успішного навчання в усіх освітніх галузях та важливими для майбутнього учнів.

Практичне застосування знань як підготовка до дорослого життя. Різноманітність завдань дозволяє показати, як теоретичні знання можна застосувати до різних практичних ситуацій. Поєднання теоретичних і практичних видів діяльності допомагає учням бачити зв'язок між навчанням та реальним життям. У повсякденному житті дітям доведеться швидко адаптуватися до різних обставин, а зміна видів діяльності на уроках готує їх до цієї реальності. Такий вид діяльності у початкових класах має ряд особливостей та потребує певної організації, а саме: завдання повинні спиратися на ситуації із повсякденного життя учнів; математична теорія пояснюється через знайомі дітям приклади; забезпечується інтегрування математичних знань з іншими предметами; заохочується пошук різних способів розв'язування однієї задачі; організовується практичне маніпулювання (використання реальних предметів для лічби, вимірювання, порівняння; поетапне розкриття нового знання чи способу дії, де першим кроком є практичні дії із предметами реального світу або їх моделями); впроваджується командна робота задля спільного вирішення практичних завдань; проводяться тематичні дні (наприклад, «День розумних покупок», у межах яких учні практикують навички поводження з грошима, планують покупки, прогнозують витрати та заощадження); організовуються математичні екскурсії з метою спостереження за практичним застосуванням математики.

Реалізація діагностичної функції педагогічної діяльності. Використання на уроках математики в початкових класах різноманітних видів діяльності тісно пов'язана з діагностичним аспектом роботи вчителя. Так, спостереження за процесом розв'язування задач дає змогу педагогу стежити за ходом мислення дитини, виявляти труднощі та оцінювати рівень розуміння матеріалу. Спільна робота над помилками допомагає виявляти типові труднощі учнів, що дає змогу точніше визначати прогалини в знаннях та вчасно коригувати навчальний процес [2]. Спостереження за темпом виконання завдань допомагає з'ясувати доцільність форм і видів роботи для конкретної дитини, дозволяє виявити тих учнів, хто потребує додаткової підтримки або складніших завдань. Різноманітність завдань сприяє виявленню сильних і слабких сторін кожного учня, преференції дітей у навчанні. Регулярне використання різних видів моніторингової діяльності (формульоване оцінювання) дає змогу відстежувати прогрес учнів протягом певного часу. Вчитель може оцінити зацікавленість дітей різними видами діяльності, що допомагає планувати майбутні уроки. Групові завдання дозволяють діагностувати соціальні навички та вміння працювати в команді. Творчі завдання з математики допомагають оцінити нестандартне мислення учнів. Спостереження за реакціями учнів на різні види діяльності може вказати на їхній емоційний стан та ставлення до навчання.

Ці позиції демонструють, як різноманітні види діяльності на уроках математики в початкових класах стають важливим інструментом управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів, допомагаючи вчителю краще розуміти потреби й реальні можливості дітей та ефективніше планувати навчальний процес.

Список використаних джерел

1. Малихін О. В., Ліпчевська І. Л. Педагогічна майстерність учителя початкових класів: візуалізація навчальної інформації в початковій школі : метод. посіб. Київ, 2023.
2. Онопрієнко О. В. Дидактико-методичні засади контролю й оцінювання навчальних досягнень молодших школярів: монографія. Київ, 2020.
3. Онопрієнко О. В. Проектна діяльність у початковій школі: метод. посіб. Київ, 2013.
4. Савченко О. Я. Система міжпредметних завдань на уроках літературного читання: метод. посіб. Київ, 2013.
5. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Нова українська школа: методика навчання математики у 3–4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах інтегративного і компетентнісного підходів : навч.-метод. посіб. Харків, 2020.